

Surface Modification of TiO₂ Nanoparticles with Iron and Investigation of their Structural, Optical and Photocatalytic Properties

K. Kalantari

Assistant Professor of Chemical Engineering, University of Zanjan

Email: k.kalantari@znu.ac.ir

Abstract

In order to improve the photocatalytic properties of TiO₂ nanoparticles synthesized by sol-gel method, surface modification was conducted by iron using an impregnation-ultrasound method. XRD, FE-SEM, EDX and FTIR analysis showed Fe³⁺ ions doped in TiO₂ nanoparticles with anatase nanocrystalline structure. Based on the UV-vis DRS results, the presence of iron in the TiO₂ structure caused the light absorption to extend to the visible region and reduced the band gap of nanoparticles to 2.93 eV. The activity of TiO₂ and Fe-TiO₂ nanoparticles in the photocatalytic degradation of direct blue 71 (DB71) dye was investigated under visible light irradiation. Dye degradation reached 90.3% after 180 minutes of irradiation using Fe-TiO₂, which indicates the high activity of nanophotocatalyst under visible light irradiation. The main reasons for increasing the photocatalytic activity of Fe-TiO₂ are reduction of crystalline size, creation of new energy levels, high absorption of visible light and appropriate charge transfer. A mechanism for the effect of iron on the performance of Fe-TiO₂ was presented. Degradation reaction kinetics and stability of Fe-TiO₂ nanophotocatalyst were investigated.

Received: 2 February 2023

Accepted: 13 April 2023

Page Number: 109-123

Keywords:

Fe-TiO₂ Nanoparticles,
Doping,
Photocatalytic
degradation,
DB71,
Sol-gel

Please Cite this Article Using:

Kalantari, K. (2024). Surface Modification of TiO₂ Nanoparticles with Iron and Investigation of their Structural, Optical and Photocatalytic Properties. *Iranian Chemical Engineering Journal*, 23(133), 109-123, [In Persian].

اصلاح سطح نانوذرات TiO_2 به کمک آهن و بررسی خواص ساختاری، نوری و فتوکاتالیستی آن‌ها

کاوه کلانتری

استادیار مهندسی شیمی، دانشگاه زنجان

پیام نگار: k.kalantari@znu.ac.ir

چکیده

به منظور بهبود خواص فتوکاتالیستی نانوذرات TiO_2 سنتز شده به روش سل-ژل، اصلاح سطح آن‌ها به وسیله آهن به روش تلقیح-فراصوت انجام شد. آنالیزهای EDX ، $FE-SEM$ ، XRD و $FTIR$ دوپ یون‌های آهن را در نانوذرات TiO_2 با ساختار نانوبلوری آناز نشان دادند. براساس نتایج آنالیز $UV-vis$ حضور آهن در ساختار TiO_2 موجب گسترده‌تری جذب نور به ناحیه مرئی شد و باند گپ نانوذرات را به $2/93$ eV کاهش داد. فعالیت نانوذرات TiO_2 و $Fe-TiO_2$ در تخریب فتوکاتالیستی رنگزای آبی مستقیم (DB71) تحت تابش نور مرئی بررسی شد. میزان تخریب رنگزا به وسیله نانوذرات $Fe-TiO_2$ بعد از ۱۸۰ دقیقه تابش به ۹۰/۳٪ رسید که نشان از فعالیت بالای نانوفتوکاتالیست تحت تابش نور مرئی دارد. کاهش اندازه بلورین، ایجاد ترازهای جدید انرژی، جذب بالای نور مرئی و انتقال بار مناسب در $Fe-TiO_2$ دلایل اصلی افزایش فعالیت فتوکاتالیستی آن هستند. سازوکاری برای تأثیر نقش آهن در عملکرد $Fe-TiO_2$ ارائه شد. سینتیک واکنش تخریب و پایداری نانوفتوکاتالیست $Fe-TiO_2$ بررسی شد.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۱/۱۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۱/۲۴

شماره صفحات: ۱۰۹ تا ۱۲۳

کلیدواژه‌ها:

نانوذرات $Fe-TiO_2$

دوپینگ

تخریب فتوکاتالیستی

رنگزای آبی مستقیم ۷۱

سل-ژل

امروزه برای رعایت استانداردهای سخت‌گیرانه و فزاینده محیط زیستی، فرایندهای کاتالیستی در حوزه‌های مختلف حفاظت از محیط زیست مانند تصفیه هوا و تصفیه پساب‌های صنعتی و خانگی به کار برده می‌شود. پساب حاصل از صنایع مختلف مانند نساجی، کاغذ، چرم و غیره حاوی رنگ‌هایی با گروه‌های آزو هستند که در صورت ورود به محیط زیست، بدون تصفیه می‌توانند با سایر مواد واکنش دهند و آمین‌های آروماتیک با اثرات سرطان‌زایی برای زندگی انسان تولید کنند. از این رو، حذف و تخریب رنگ‌های سمی موجود در پساب‌های صنعتی توجه ویژه محققان را جلب کرده است. با توجه به مقاومت این آلاینده‌ها در برابر روش‌های حذف مرسوم، یکی از روش‌های جایگزین برای تخریب استفاده از فرایندهای اکسایش پیشرفته است [۱-۴].

اکسایش فتوکاتالیستی به‌عنوان یکی از روش‌های تصفیه جایگزین برای تخریب آلاینده‌های موجود در پساب با موفقیت به کار برده می‌شود. تخریب فتوکاتالیستی آلاینده‌های آلی به وسیله گونه‌های فعال اکسیژن نظیر رادیکال‌های سوپراکسید ($O_2^{\bullet-}$)، رادیکال‌های هیدروکسیل ($\bullet OH$) و پراکسید هیدروژن (H_2O_2) انجام می‌شود. بزرگ‌ترین برتری این روش توانایی تخریب کامل آلاینده‌ها و تولید محصولاتی نظیر آب، دی‌اکسید کربن و غیره است که با سازوکار اکسایش غیرانتخابی به کمک رادیکال‌های هیدروکسیل به دست می‌آید. استفاده از نور خورشید یا فرابنفش، عدم افزودن مواد شیمیایی دیگر و انجام فرایند در دمای محیط از سایر برتری‌های این روش است [۵-۹]. دی‌اکسید تیتانیوم (TiO_2) به‌طور گسترده در تخریب فتوکاتالیستی آلاینده‌های آلی موجود در پساب استفاده شده است. غیر قابل حل بودن در آب، غیر سمی بودن، پایداری مناسب، فعالیت فتوکاتالیستی بالا و هزینه تولید کم از جمله دلایل کاربرد وسیع آن است. فاز آناتاز در میان سایر فازهای بلوری TiO_2 فعالیت فتوکاتالیستی بیشتری از خود نشان می‌دهد. استفاده از نانوذرات TiO_2 باعث افزایش سطح ویژه آن می‌شود که منجر به افزایش امکان جذب واکنش دهنده‌ها در سطح فتوکاتالیست می‌شود که این مرحله لازمه انجام واکنش‌های تخریب است [۱۰-۱۲]. با این حال، محدودیت‌هایی در استفاده از TiO_2 به‌عنوان یک فتوکاتالیست وجود دارد. سرعت تخریب بسیاری از آلاینده‌های آلی بسیار کمتر از آن

است که برای کاربردهای عملی، بدان توجه شود. ذرات TiO_2 با فازهای بلوری آناتاز و روتایل دارای باند گپ بزرگ در حدود 3.2 eV و 3 eV است و تنها با تابش نور فرابنفش (UV) برانگیخته می‌شوند و تحت تابش نور مرئی غیر فعال هستند. نور خورشید شامل 5% طیف UV و حدود 40% نور مرئی است. بنابراین تنها بخش کوچکی از طیف خورشید را جذب می‌کنند. نرخ ترکیب مجدد جفت‌های الکترون-حفره بسیار سریع است که منجر به کاهش بازده کوانتومی ذرات TiO_2 در فرایندهای تخریب فتوکاتالیستی می‌شود [۱۳ و ۱۴]. بسیاری از تحقیقات در سال‌های اخیر به گسترش جذب نوری TiO_2 به ناحیه مرئی به منظور جای‌گزینی نور UV با نور خورشید برای استفاده از انرژی خورشید در کاربردهای عملی و بهبود فعالیت فتوکاتالیستی آن با تقویت جداسازی حامل‌های بار متمرکز شده است که می‌توان به اصلاح سطح TiO_2 با ایجاد نقصان‌ها، تنظیم ساختار فازی TiO_2 (نسبت فاز آناتاز به روتایل)، کامپوزیت‌سازی و دوپینگ TiO_2 با فلزات و نافلزات اشاره داشت [۱۴-۱۸].

در سال‌های اخیر تلاش‌هایی به منظور دوپینگ با نافلزات و فلزات برای کاهش باند گپ TiO_2 و برانگیختگی آن زیر تابش نور مرئی انجام شده است. برتری دوپینگ TiO_2 تنها فعال‌سازی آن زیر تابش نور مرئی نیست؛ بلکه محدودسازی ترکیب مجدد الکترون و حفره تولیدی نیز می‌تواند رخ دهد که موجب تأثیر بیشتر در سرعت تخریب آلاینده‌ها می‌شود [۱۵، ۱۹، ۲۰]. در میان فلزات واسطه مختلف، آهن به دلیل مشابهت شعاع یونی Fe^{3+} ($0.64\text{ \AA}$ انگستروم) با شعاع یونی Ti^{4+} ($0.68\text{ \AA}$ انگستروم)، ارزان بودن و دسترس‌پذیری تحت توجه است. دوپینگ آهن باعث تشکیل سطوح انرژی جدید در باند گپ TiO_2 می‌شود که جذب نور را افزایش می‌دهد. دوپ آهن در TiO_2 مستقیماً می‌تواند بر خواص TiO_2 مانند نرخ جذب مجدد الکترون-حفره، نرخ انتقال الکترون بین سطحی و باند گپ اثر گذار باشد [۲۱، ۲۲]. دوپینگ TiO_2 با فلز واسطه آهن می‌تواند باعث ایجاد جای خالی اکسیژن و نقص در ساختار فتوکاتالیست TiO_2 شود که منجر به افزایش جذب آب و به دنبال آن افزایش تولید رادیکال‌های فعال هیدروکسیل می‌شود. بنابراین بازدهی فتوکاتالیست افزایش می‌یابد [۲۳، ۲۴]. چن^۱ و همکارانش TiO_2 دوپ شده با آهن را که به روش سل-ژل سنتز شده بود در تخریب فتوکاتالیستی متیلن بلو (MB) تحت تابش نور مرئی به کار بردند. میزان تخریب بعد از

1. Chen

۵ ساعت تابش به حدود ۹۸٪ رسید. نتایج نشان داد که دوپینگ آهن باعث برانگیخته شدن نمونه اصلاح شده تحت تابش نور مرئی و افزایش جذب گروه‌های هیدروکسیل در سطح TiO_2 می‌شود که به طور مستقیم در فعالیت کاتالیستی آن اثر می‌گذارد [۲۵].

ماهیت و ساختار فتوکاتالیست‌های TiO_2 دوپ شده با آهن بسیار پیچیده است و عملکرد فتوکاتالیستی این مواد به شدت به روش سنتز، میزان آهن در فتوکاتالیست و پیش‌سازنده‌ها بستگی دارد [۲۶، ۲۷]. دوپینگ توده‌ای فلزات باعث افزایش نرخ ترکیب مجدد الکترون-حفره می‌شود و این امر تأثیر منفی بر فعالیت فتوکاتالیستی دارد [۲۸]. لذا استفاده از روش دوپینگ سطحی برای سنتز TiO_2 دوپ شده با آهن جلب توجه می‌کند. از میان روش‌های مختلف سنتز، روش تلقیح به دلیل امکان کم نفوذ یون افزودنی به توده TiO_2 و لذا انجام دوپینگ سطحی انتخاب شد. امواج فراصوت به منظور اختلاط و همگن‌سازی مخلوط سازنده‌های کاتالیست به کار برده می‌شود. از سویی دیگر تابش این امواج در فرایند سنتز فتوکاتالیست‌ها اثرات مثبتی برای ارتقای ویژگی‌های فیزیکی و شیمیایی فتوکاتالیست‌های سنتز شده نشان داده‌اند [۲۹، ۳۰].

در پژوهش حاضر نانوذرات TiO_2 به روش سل-ژل سنتز شدند. به منظور افزایش فعالیت فتوکاتالیستی نانوذرات سنتز شده TiO_2 ، سطح آن‌ها با آهن به روش تلقیح-فراصوت اصلاح شد. اثر دوپینگ آهن به کمک امواج فراصوت بر ساختار، ریختمان و خواص نوری نانوذرات سنتز شده بررسی شد. رنگزای آبی مستقیم $^{1}B_1$ (DB71) با ساختار مولکولی پیچیده به عنوان یک رنگزای آزو در صنایع مختلفی از جمله نساجی، چرم، کاغذ، سلولز و غیره کاربرد فراوانی دارد. حضور این ترکیب آلی با حلقه‌های بنزنی در پساب صنایع اثرات نامطلوبی از جمله حساسیت‌زایی، سرطان‌زایی و جهش‌زایی از خود به جای می‌گذارد [۳۱]. براساس مطالعات انجام شده تاکنون گزارشی مبنی بر تخریب رنگزای آبی مستقیم $^{1}B_1$ به کمک نانوفتوکاتالیست TiO_2 دوپ شده با آهن زیر تابش نور مرئی مشاهده نشده است. از این رو فعالیت فتوکاتالیستی و پایداری نانوذرات سنتز شده و سینتیک واکنش تخریب فتوکاتالیستی رنگزای DB71 تحت تابش نور مرئی ارزیابی شد.

۲. بخش تجربی

۲-۱ مواد

تیتانیوم تترا ایزوپروپوکساید $(Ti(OCH(CH_3)_2)_4)$ به‌عنوان پیش‌سازنده دی‌اکسید تیتانیوم از شرکت آلدریج، نیترات آهن ۹ آب $(Fe(NO_3)_3 \cdot 9H_2O)$ به‌عنوان منبع آهن، ایزوپروپیل الکل به‌عنوان حلال و اسید کلریدریک ۳۰٪ (HCl) از شرکت مرک آلمان تهیه شد. کلیه مواد بدون عملیات خالص‌سازی استفاده شد.

۲-۲ سنتز نانوفتوکاتالیست‌ها

ابتدا نانوذرات TiO_2 به روش سل-ژل سنتز شدند. در این روش، ۲/۳ mL تیتانیوم تترا ایزوپروپوکساید به‌محللول حاوی ۲۰ mL ایزوپروپیل الکل و ۱ mL HCl درحالی‌که محلول همزده می‌شد، به آرامی اضافه شد. محلول در دمای محیط به مدت ۲۴ ساعت هم‌خورد. سپس مخلوط به مدت ۱۵ دقیقه زیر تابش امواج فراصوت قرار گرفت. مخلوط حاصل بعد از خشک‌کردن، در دمای $450^\circ C$ به مدت ۴ ساعت کلسینه (آهکینه) شد. برای سنتز نانوذرات TiO_2 دوپ شده با آهن، از روش دوپینگ سطحی طی فرایند تلقیح-فراصوت استفاده شد. از نانوذرات TiO_2 سنتز شده به‌عنوان منبع مستقیم دی‌اکسید تیتانیوم استفاده شد. مقدار مشخصی نیترات آهن (نسبت وزنی آهن به TiO_2 برابر با ۲۵٪) در ۱۰ mL آب بدون یون حل شده و نانوذرات TiO_2 سنتز شده به آن اضافه شد. مخلوط حاصل با همزن مغناطیسی به مدت ۲ ساعت هم‌زده شد و سپس تحت تابش امواج فراصوت به مدت ۲۰ دقیقه قرار گرفت. مخلوط پایدار حاصل، به مدت ۲۴ ساعت در دمای $100^\circ C$ خشک شد و بعد از آن در دمای $450^\circ C$ به مدت ۱/۵ ساعت آهکینه شد. نانوذرات سنتز شده $Fe-TiO_2$ نامیده شدند.

۲-۳ مشخصه‌یابی

برای بررسی فازهای بلوری نمونه‌ها از آنالیز پراش پرتو ایکس (XRD) به کمک دستگاه Equinox 3000 ساخت شرکت Inel فرانسه در محدوده 2θ ، ۲۰ تا ۸۰ درجه استفاده شد. از دستگاه میکروسکوپ الکترونی روبشی گسیل‌میدانی (FE-SEM) ساخت شرکت Hitachi مدل S4160 برای بررسی ریخت‌شناسی سطح فتوکاتالیست استفاده شد. برای تأیید حضور عناصر در ساختار

1. Direct Blue 71 (DB71)

۳. نتایج و بحث

۳-۱ مشخصه‌یابی فتوکاتالیست‌های سنتز شده

آنالیز XRD برای تعیین ساختار و اندازه بلورین نمونه‌های سنتز شده انجام شد. طیف XRD فتوکاتالیست‌های TiO₂ و Fe-TiO₂ در شکل (۱) ارائه شده است. در نمونه TiO₂ پیک‌های مشخص شده در زاویه‌های ۲۵/۲°، ۳۷/۶°، ۳۸/۶°، ۴۸°، ۵۳/۸°، ۵۵°، ۶۲/۶°، ۶۸/۷°، ۷۰/۲° و ۷۵° به ترتیب می‌تواند به صفحات بلوری (۱۰۱)، (۱۰۳)، (۰۰۴)، (۲۰۰)، (۱۰۵)، (۲۱۱)، (۲۰۴)، (۱۱۶)، (۲۲۰) و (۲۱۵) مربوط باشند که نشان‌دهنده تشکیل TiO₂ خالص با فاز بلوری آناتاز است (JCPDS card No. 21-1272) [۳۲]. برای نمونه اصلاح شده با آهن نیز پیک‌های مشابه با نمونه TiO₂ خالص سنتز شده دیده می‌شود و تنها شدت پیک‌ها کمی کاهش پیدا کرده است. بنابراین نمونه Fe-TiO₂ دارای ساختار بلوری متشکل از فاز آناتاز است و حضور فاز بلورین دیگری در آن مشاهده نشد. بلوری بودن ذرات می‌تواند تأثیر مناسبی بر کاهش ترکیب مجدد الکترون - حفره داشته باشد [۳۳]. در نمونه Fe-TiO₂ اثری از حضور اکسیدهای آهن (مانند Fe₂O₃ و Fe_xTiO_y) ملاحظه نشد. مقدار کم آهن دوطبقه در فتوکاتالیست می‌تواند منجر به این نتیجه شود. مشابهت شعاع یونی Fe³⁺ (۰/۶۴ انگستروم) با شعاع یونی Ti⁴⁺ (۰/۶۸ انگستروم) موجود در ساختار بلوری TiO₂، می‌تواند منجر به ورود یون‌های آهن (Fe³⁺) به ساختار بلوری TiO₂ با جانشینی یون‌های Ti⁴⁺ با یون‌های Fe³⁺ شود [۳۴، ۳۵]. از سویی دیگر مشاهده شد که پیک‌های مشخصه فاز آناتاز در نمونه Fe-TiO₂ در زاویه‌های اندکی کمتر از نمونه TiO₂ خالص ظاهر شده‌اند که ورود یون‌های آهن در ساختار بلوری TiO₂ را تأیید می‌کند [۳۶]. اندازه بلورین فاز آناتاز برای نانوفتوکاتالیست‌ها به کمک رابطه دبی - شرر حساب شد.

$$D = \frac{k\lambda}{B \cos(\theta)} \quad (1)$$

که در رابطه فوق D اندازه دانه بلوری، k ثابت شرر است که ۰/۹ در نظر گرفته شد، λ طول موج پرتو ایکس (۰/۱۵۴ nm)، B پهنای پیک بیشینه آناتاز در نصف ارتفاع آن و θ زاویه برای قوی‌ترین پیک برحسب درجه است. اندازه بلورین نانوذرات TiO₂ و Fe-TiO₂

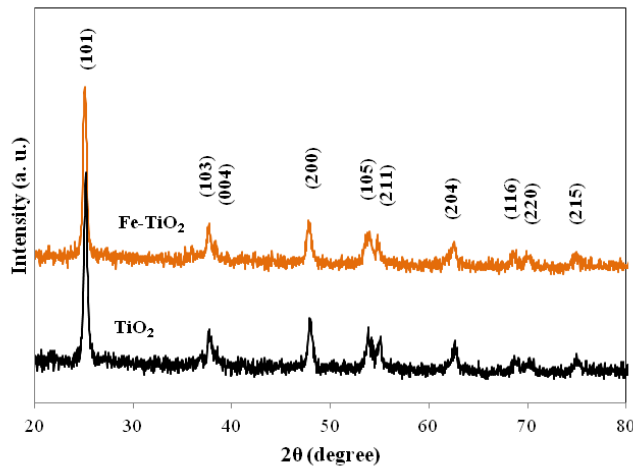
فتوکاتالیست از آنالیز طیف‌سنجی پراش انرژی پرتو ایکس (EDX) به کمک میکروسکوپ الکترونی مدل Vega ساخت شرکت Tescan با مدل آنالیزور Rontec استفاده شد. از آنالیز طیف‌سنجی تبدیل فوریه فروسرخ (FTIR) در محدوده ۴۰۰-۴۰۰۰ cm⁻¹ برای تعیین ساختار شیمیایی فتوکاتالیست استفاده شد. آنالیزها با دستگاه طیف‌سنج مدل Nexus 670 ساخت شرکت Thermo-Nicolet انجام شد. برای بررسی خواص نوری فتوکاتالیست آنالیز طیف‌سنجی بازتابش انتشاری فرابنفش - مرئی (UV-vis DRS)، با دستگاه اسپکتروفوتومتر فرابنفش - مرئی مدل Cary-50 ساخت شرکت Varian انجام شد. میزان جذب نور در طول موج‌های ۳۰۰-۷۰۰ nm بررسی شد. غلظت رنگزای DB71 در زمان‌های مختلف واکنش به کمک دستگاه اسپکتروفوتومتر UV-Vis ساخت شرکت Shimadzu استفاده شد.

۴-۲ بررسی عملکرد فتوکاتالیستی نانوذرات سنتز شده

برای بررسی فعالیت نانوذرات سنتز شده در تصفیه پساب نساجی، محلول رنگزای DB71 با غلظت ۱۵ mg/L به عنوان پساب مدل تهیه شد. برای انجام آزمایش‌ها از یک راکتور ناپیوسته به حجم ۱۰۰ mL از جنس پیرکس استفاده شد. راکتور مجهز به یک ژاکت آب خنک‌کننده برای کنترل دما بود. ۵۰ mL از پساب به همراه نانوفتوکاتالیست با میزان بارگذاری ۳ g/L به راکتور افزوده شد. از یک لامپ زنون با توان ۵۵ وات به عنوان منبع نور مرئی در بالای راکتور استفاده شد. دمای راکتور در ۲۵ °C تنظیم شد. فرایند حذف فتوکاتالیستی در دو فاز انجام می‌شود که عبارت‌اند از فاز تعادل جذب - دفع و فاز واکنش. در فاز اول مخلوط به مدت ۴۵ دقیقه در حضور فتوکاتالیست در تاریکی هم‌زده می‌شود تا به تعادل جذب - دفع دست یابد و در فاز دوم تحت تابش نور مرئی و ورود هوا به عنوان منبع اکسیژن قرار می‌گیرد. بعد از شروع تابش، در بازه‌های زمانی مناسب از مخلوط واکنش به وسیله سرنگ نمونه‌گیری شد و بعد از جداسازی فتوکاتالیست به کمک دستگاه سانتریفیوژ، میزان حذف رنگزا با دستگاه اسپکتروفوتومتر UV-Vis حساب شد. برای محاسبه میزان تخریب فتوکاتالیستی رنگزا، غلظت اولیه آن در زمان شروع تابش نور C_0 و غلظت آن در زمان‌های نمونه‌گیری بعدی با C بیان می‌شود.

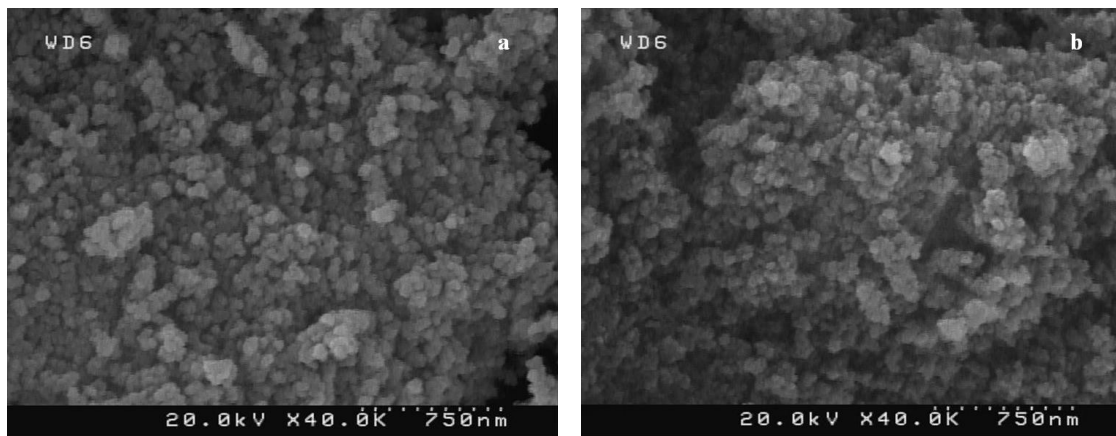
نمونه‌های سنتز شده از نانوذرات با شکل کروی تشکیل شده‌اند. اندازه نانوذرات در محدوده ۸۰-۲۰ نانومتر به دست آمد. نتایج آنالیز FE-SEM سنتز TiO_2 و اصلاح شده با آهن را در ابعاد نانومتری تأیید می‌کند. اصلاح TiO_2 با آهن تأثیر بسزایی در ریخت‌شناسی و اندازه ذرات TiO_2 نداشته است. علت اختلاف اندازه بلورین حساب شده با رابطه دبی- شرر و اندازه ذرات به دست آمده از راه آنالیز FE-SEM می‌تواند کلوخه شدن اندک نانوذرات باشد. برای تأیید حضور آهن در نانوذرات $Fe-TiO_2$ از آنالیز EDX بهره گرفته شد. شکل (۳) طیف EDX نمونه TiO_2 اصلاح شده با آهن را نشان می‌دهد. نتایج وجود آهن را در کنار تیتانیوم و اکسیژن در ساختار نانوذرات سنتز شده تأیید می‌کند.

به ترتیب برابر با ۱۹/۸ nm و ۱۸/۱ nm به دست آمد. ورود یون آهن به ساختار بلورین TiO_2 باعث ایجاد نقصان در شبکه TiO_2 می‌شود که این امر می‌تواند منجر به کاهش اندازه بلورین $Fe-TiO_2$ شود. با افزایش نقصان‌های بلورین کاهش در اندازه‌های بلورین به وقوع می‌پیوندد [۲۸]. از سویی دیگر امواج فراصوت با پدیده حفره‌سازی و اثرات بعدی آن که بعد از اختلاط مکانیکی سل استفاده می‌شود، با همگن‌سازی مخلوط دی‌اکسید تیتانیوم و نیترات آهن و همچنین جلوگیری از کلوخه شدن نانوذرات، منجر به کاهش اندازه ذرات بلورین TiO_2 و افزایش سطح کاتالیست می‌شود. تصاویر FE-SEM فتوکاتالیست‌های TiO_2 و $Fe-TiO_2$ در شکل (۲) ارائه شده است. براساس شکل‌های (a, b - (۲)) ملاحظه می‌شود که

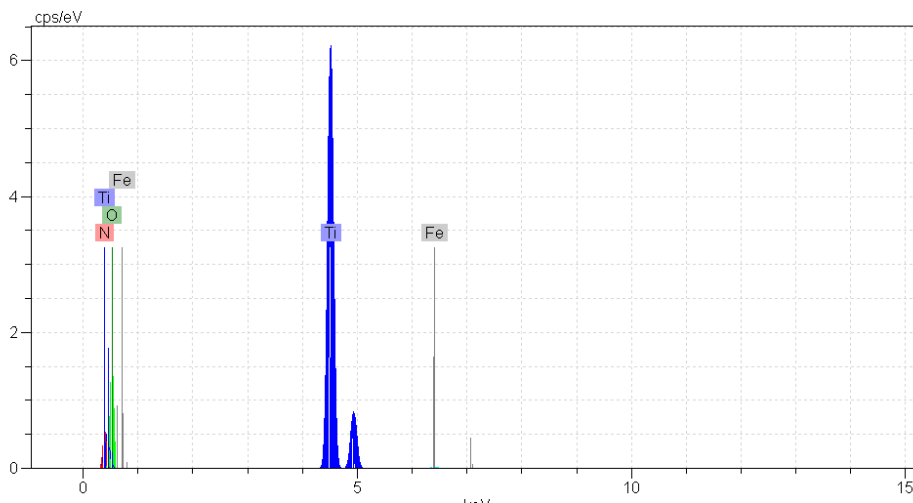
شکل ۱. تصویر XRD نمونه‌های TiO_2 و $Fe-TiO_2$.

Figure 1. XRD patterns of TiO_2 and $Fe-TiO_2$ samples.

شکل ۲. تصاویر FE-SEM نانوذرات سنتز شده: (a) TiO_2 ، (b) $Fe-TiO_2$.

Figure 2. FE-SEM images of nanoparticles: (a) TiO_2 , (b) $Fe-TiO_2$.

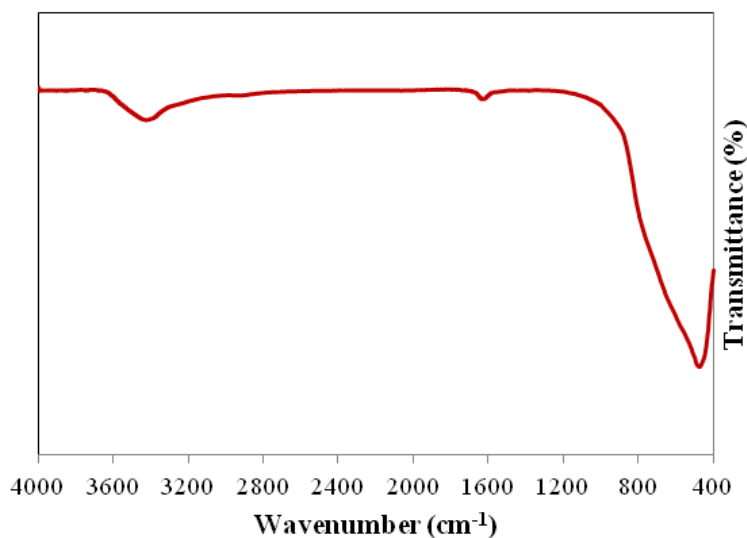

شکل ۳. طیف EDX نانوفتوکاتالیست Fe-TiO_2 .

Figure 3. EDX of Fe-TiO_2 nanophotocatalyst.

آب جذب شده در سطح فتوکاتالیست Fe-TiO_2 است [۳۹]. باتوجه به حضور گروه‌های هیدروکسیل در سطح نانوفتوکاتالیست، تشکیل رادیکال‌های هیدروکسیل در فرایند تخریب فتوکاتالیستی تسهیل می‌شود. حضور ترکیبات اکسیدی آهن در طیف FTIR نانوفتوکاتالیست اصلاح شده ملاحظه نشد که علت این پدیده را می‌توان در غلظت کم آهن، پراکندگی بالا و دوپ آن در ساختار بلورین TiO_2 جست‌وجو کرد که با نتایج آنالیز XRD همخوانی دارد.

شکل (۴) طیف FTIR نانوذرات TiO_2 دوپ‌شده با آهن را در محدوده $4000-400 \text{ cm}^{-1}$ نشان می‌دهد. پیک بزرگ مشاهده شده در محدوده 485 cm^{-1} مربوط به تشکیل پیوند Ti-O در نمونه TiO_2 اصلاح شده با آهن با فاز بلورین آنازاس است [۳۷،۳۸]. پیک بزرگ مشاهده شده در محدوده 3440 cm^{-1} مربوط به پیوند O-H موجود در آب و Ti-OH است که نشان دهنده حضور گروه‌های هیدروکسیل در سطح نانوفتوکاتالیست اصلاح شده است. پیک ملاحظه شده در محدوده 1630 cm^{-1} مربوط به پیوند O-H موجود در مولکول‌های

شکل ۴. طیف FTIR نانوذرات Fe-TiO_2 .

Figure 4. FTIR spectra of Fe-TiO_2 nanoparticles.

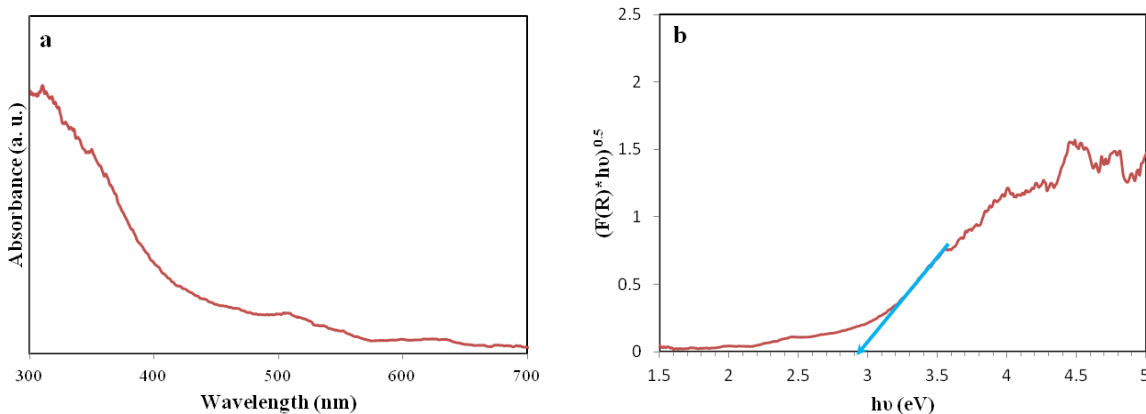
الکترونی جدید را در باند گپ TiO_2 تأیید می‌کند و نشان از ورود موفق یون‌های آهن در ساختار TiO_2 دارد [۴۳]. افزایش جذب نور مرئی و سازوکارهای برانگیختگی چندگانه باعث افزایش تولید جفت‌های الکترون-حفره تحت تابش نور مرئی می‌شود که می‌تواند فعالیت فتوکاتالیست را برای تخریب آلاینده‌های آلی افزایش دهد.

۳-۲ فعالیت فتوکاتالیستی

به منظور بررسی فعالیت فتوکاتالیستی نانوذرات سنتز شده، آزمایش‌هایی برای تخریب رنگزای DB71 تحت تابش نور مرئی انجام شد. ابتدا تخریب رنگزا تحت تابش نور مرئی بدون حضور فتوکاتالیست بررسی شد. نتایج تخریب نامحسوس رنگزا را در فرایند فتولیز مستقیم نشان داد. از این رو تخریب رنگزای DB71 در حضور فتوکاتالیست و تابش نور نشان‌دهنده فعالیت فتوکاتالیستی نانوذرات خواهد بود. تخریب رنگزا با میزان بارگذاری ۳ g/L فتوکاتالیست‌های TiO_2 و Fe-TiO_2 تحت تابش نور مرئی به مدت ۱۸۰ دقیقه انجام شد. شکل (۶-ا) میزان تخریب رنگزای DB71 را بر حسب زمان نشان می‌دهد. مشاهده می‌شود که نانوذرات Fe-TiO_2 فعالیت بسیار بالاتری را در تخریب رنگزا در مقایسه با نانوذرات TiO_2 از خود نشان می‌دهند. میزان تخریب رنگزا به کمک نانوذرات TiO_2 و Fe-TiO_2 به ترتیب ۱۰/۵٪ و ۹۰/۳٪ بعد از ۱۸۰ دقیقه تابش رسید. فعالیت کم نانوذرات TiO_2 در نور مرئی به دلیل باند گپ بزرگ آن‌ها (۳/۲ eV) است و لذا موجب تخریب ناچیز رنگزا شده است.

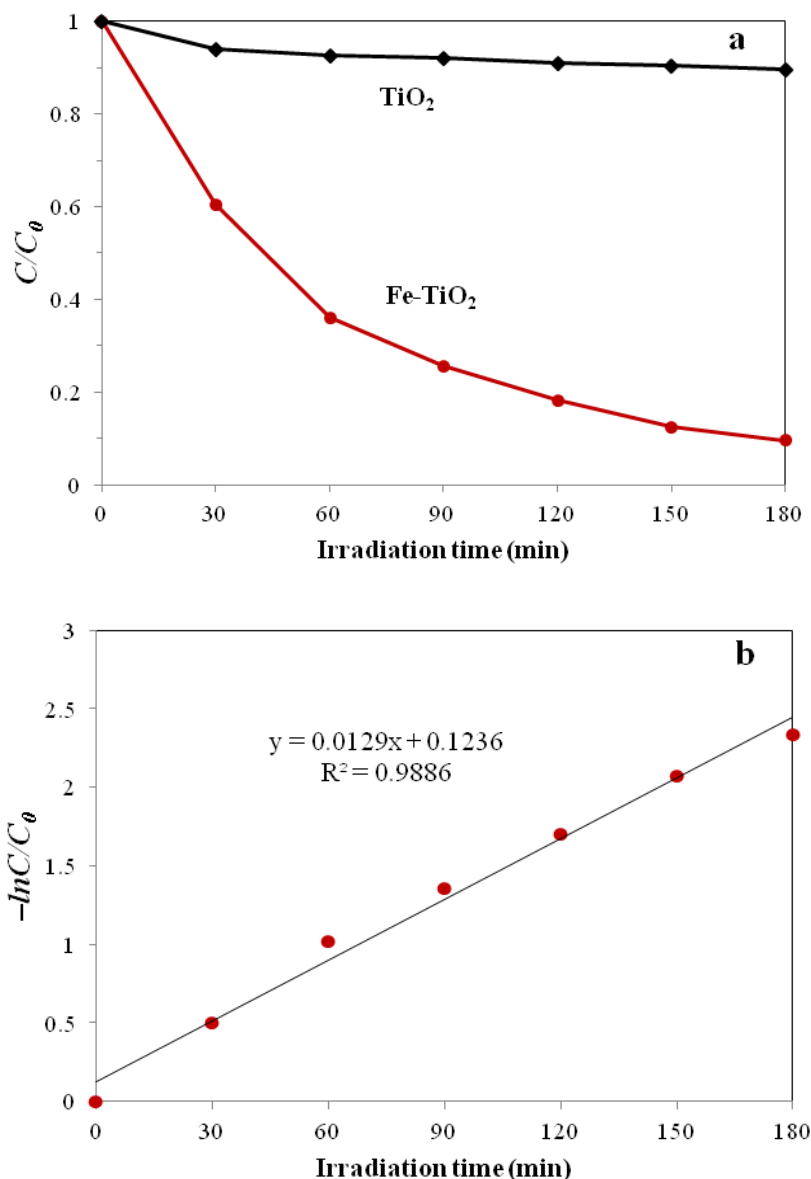
اصلاح نانوذرات TiO_2 با دوپینگ آهن با هدف افزایش فعالیت فتوکاتالیستی در نور مرئی انجام شد. از این رو برای بررسی ویژگی جذب نور نمونه Fe-TiO_2 آنالیز UV-vis DRS انجام شد. نانوذرات TiO_2 با فاز بلورین آناتاز باتوجه به باند گپ خود (۳/۲ eV) جذب نور در ناحیه مرئی ندارند [۴۰]. شکل (۵-ا) میزان جذب نوری نانوفتوکاتالیست Fe-TiO_2 را در طول موج‌های بین ۳۰۰ تا ۷۰۰ nm نشان می‌دهد. نانوذرات اصلاح شده با آهن یک انتقال قرمز در لبه جذب از خود نشان داد و میزان جذب نور آن به طول موج‌های بالاتر در ناحیه نور مرئی گسترش یافت.

انرژی باند گپ نانوذرات Fe-TiO_2 با روش تاک با رسم نمودار $(F(R)hv)^{0.5}$ بر حسب انرژی فوتون (hv) حساب می‌شود. در رابطه بالا h ثابت پلانک و v فرکانس تابش است. تابع $F(R)$ بر اساس تئوری کوبلکا-مانک به صورت $F(R) = (1-R)^2/2R$ تعریف می‌شود که R مبین بازتابش است. انرژی باند گپ با برون‌یابی بخش خطی منحنی $(F(R)hv)^{0.5}$ به سمت محور انرژی فوتون حساب می‌شود [۴۱]. نمودار تغییرات تابع $(F(R)hv)^{0.5}$ بر حسب انرژی فوتون برای نمونه Fe-TiO_2 در شکل ۵(ب) نشان داده شده است. همان‌طور که در شکل پیداست انرژی باند گپ نانوذرات اصلاح شده با آهن برابر با ۲/۹۳ eV حساب شد. یون‌های آهن دوپ شده می‌توانند سطح‌های انرژی جدیدی در باند گپ TiO_2 ایجاد کنند. توانایی جذب نور مرئی نانوذرات Fe-TiO_2 از انتقال بار الکترونی میان الکترون‌های d یون‌های آهن و لایه ظرفیت یا هدایت TiO_2 نشأت می‌گیرد [۳۴،۴۲]. هم‌چنین شکل طیف جذب آن تشکیل سطوح

شکل ۵. (a) طیف UV-vis DRS نانوذرات Fe-TiO_2 ، (b) نمودار تابع کوبلکا-مانک بر حسب انرژی فوتون نانوذرات Fe-TiO_2 .

Figure 5. (a) UV-vis DRS of Fe-TiO_2 nanoparticles, (b) plot of the Kubelka-Munk function against the photon energy of Fe-TiO_2 nanoparticles.

شکل ۶. (a) نمودار تخریب رنگزای DB71 به وسیله نانوفتوکاتالیست های TiO_2 و Fe-TiO_2 تحت تابش نور مرئی، (b) سینتیک واکنش شبه درجه یک تخریب رنگزای DB71 با نانوفتوکاتالیست Fe-TiO_2 .

Figure 6. (a) Plot of DB71 dye degradation using TiO_2 and Fe-TiO_2 nanophotocatalysts, (b) Pseudo-first-order kinetics for DB71 dye degradation using Fe-TiO_2 nanophotocatalysts.

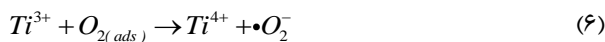
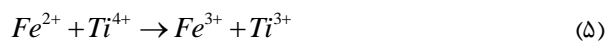
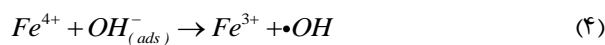
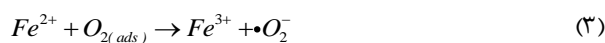
غلظت های کم آلاینده شیب خط حاصل شده نشان دهنده ثابت سرعت ظاهری واکنش است. نتایج خطی بودن تغییرات $-\ln(C/C_0)$ را برحسب زمان تابش نشان می دهد. بنابراین سینتیک واکنش تخریب رنگزای DB71 به کمک نانوفتوکاتالیست Fe-TiO_2 از واکنش شبه درجه یک با ثابت سرعت ظاهری برابر با 0.0129 min^{-1} پیروی می کند.

به منظور بررسی سینتیک واکنش تخریب DB71 به کمک نانوفتوکاتالیست Fe-TiO_2 تغییرات $-\ln(C/C_0)$ برحسب زمان تابش نور مرئی در شکل (۶-ب) نشان داده شده است. خطی بودن تغییرات $-\ln(C/C_0)$ برحسب زمان تابش نور در واکنش های فتوکاتالیستی تخریب آلاینده های آلی بیانگر انجام واکنش شبه درجه یک است که براساس مدل سینتیکی لانگموئر-هینشلوود برای

بر اساس آنالیز XRD مشخص شد که اندازه کریستالی نانوذرات TiO₂ اصلاح شده با آهن کمتر از TiO₂ خالص است. کاهش اندازه بلورین نه تنها می تواند باعث افزایش سطح ویژه فتوکاتالیست شود، بلکه باعث کاهش زمان انتقال متوسط نانوفتوکاتالیست نیز می شود [۴۴]. لذا نرخ ترکیب مجدد جفت های الکترون - حفره تولیدی در نمونه Fe-TiO₂ کاهش می یابد که این امر می تواند منجر به افزایش فعالیت فتوکاتالیست شود. نقش اصلاح کننده آهن در افزایش فعالیت فتوکاتالیستی TiO₂ با شناخت ساز و کار تولید جفت های الکترون - حفره تحت تابش نور مرئی و فعل و انفعالات بعدی آن ها در محیط واکنش روشن تر می شود. بر اساس نتایج آنالیز UV-vis DRS دوپینگ یون های آهن، باعث کاهش باند گپ نانوذرات TiO₂ اصلاح شده با آهن می شود که منجر به افزایش گستره جذب نور به ناحیه مرئی می شود. انرژی باند گپ کم نانوذرات Fe-TiO₂ در مقایسه با TiO₂ خالص باعث برانگیخته شدن نانوذرات TiO₂ اصلاح شده با دریافت نور در ناحیه مرئی می شود، لذا امکان تولید جفت های الکترون - حفره زیر تابش نور مرئی به شدت افزایش می یابد. الکترون و حفره های ایجاد شده در لایه هدایت و ظرفیت فتوکاتالیست می توانند با اکسیژن، آب و گروه های هیدروکسیل جذب شده در سطح فتوکاتالیست واکنش دهند و رادیکال های فعال OH[•] و O₂⁻ را که نقش مهمی در تخریب رنگزای DB71 دارند، تولید کنند.

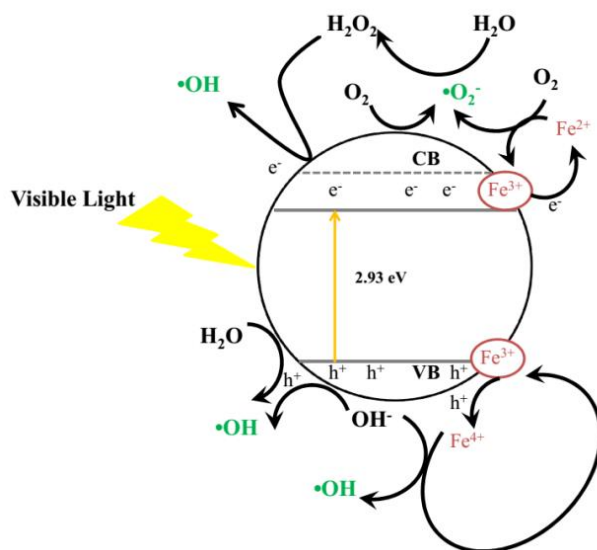
دوپینگ یون های آهن در ساختار TiO₂ باعث تشکیل سطح های انرژی در پایین لایه هدایت TiO₂ برای Fe³⁺/Fe²⁺ و در بالای لایه ظرفیت TiO₂ برای Fe⁴⁺/Fe³⁺ می شوند [۴۵]. نانوذرات Fe-TiO₂ فعال در نور مرئی با تابش نور برانگیخته می شوند. یون های Fe³⁺ می توانند به عنوان تله برای الکترون و حفره های برانگیخته عمل کنند و بدین ترتیب یون های Fe²⁺ و Fe⁴⁺ تولید می شود (واکنش ۱ و ۲). مطابق با تئوری میدان بلورین، یون های Fe²⁺ و Fe⁴⁺ گونه های ناپایداری هستند که به ترتیب با انتقال بار به مولکول های اکسیژن (واکنش ۳) و گروه های هیدروکسیل (واکنش ۴) در سطح فتوکاتالیست مجدداً به یون Fe³⁺ احیا می شوند. از سویی دیگر یون Ti³⁺ در سطح فتوکاتالیست می تواند با به دام انداختن الکترون به وسیله یون Fe²⁺ تولید شود (واکنش ۵). یون های Ti³⁺ تولید شده می توانند متعاقباً با انتقال بار به مولکول های

اکسیژن جذب شده در سطح فتوکاتالیست رادیکال های O₂⁻ تولید نمایند و بدین ترتیب یون Ti⁴⁺ باز تولید می شود (واکنش ۶) [۴۳، ۴۴، ۲۵]. انتقال الکترون های برانگیخته شده به مولکول های اکسیژن می تواند جداسازی بارها را به مقدار چشم گیری افزایش دهد که از جذب مجدد الکترون و حفره ها جلوگیری می کند.

تشکیل رادیکال های OH[•] و O₂⁻ به عنوان اکسید کننده های اصلی می تواند فعالیت فتوکاتالیستی Fe-TiO₂ را تقویت کند [۴۷]. شایان ذکر است که نقش مفید و تأثیر گذار یون های Fe³⁺ علاوه بر فعال کردن فتوکاتالیست در ناحیه نور مرئی، در جداسازی الکترون ها و حفره های برانگیخته شده منجر به سرکوب ترکیب مجدد جفت های الکترون - حفره می شود که باعث افزایش فعالیت فتوکاتالیستی می شود. شکل (۷) سازوکار عملکرد نانوفتوکاتالیست Fe-TiO₂ را زیر تابش نور مرئی نشان می دهد.

با توجه به اهمیت حضور آهن در افزایش فعالیت فتوکاتالیستی نانوذرات TiO₂، اثر غلظت آهن دوپ شده در TiO₂ بر عملکرد فتوکاتالیستی آن بررسی شد. برای این منظور تخریب رنگزای DB71 با میزان بارگذاری ۳ g/L فتوکاتالیست های دوپ شده TiO₂ با نسبت های مختلف آهن به TiO₂ برابر با ۰، ۰/۲۵ و ۰/۵ درصد وزنی تحت تابش نور مرئی بررسی شد. شکل (۸) میزان تخریب رنگزا را برای فتوکاتالیست های مختلف بعد از ۱۸۰ دقیقه تابش نشان می دهد. طبق نتایج با افزایش نسبت آهن تا ۰/۲۵٪ تخریب رنگزا به

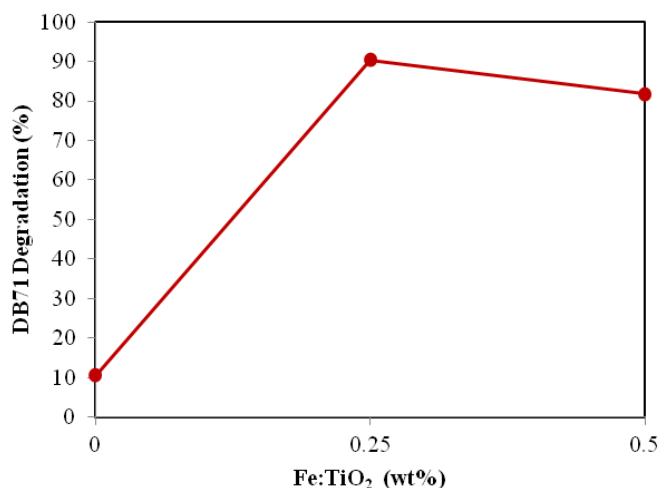

شکل ۷. عملکرد فتوکاتالیستی نانوذرات Fe-TiO_2 تحت تابش نور مرئی.

Figure 7. Photocatalytic mechanism of Fe-TiO_2 nanoparticles under visible light irradiation.

بارهای تولیدشده باعث افزایش فعالیت فتوکاتالیستی TiO_2 می‌شود؛ اما افزایش بیشتر مقدار یون‌های آهن با کاهش فاصله میان مکان‌های فعال تله همراه خواهد بود که موجب می‌شود یون‌های آهن به‌عنوان مراکز ترکیب مجدد الکترون و حفره عمل کنند و با کاهش الکترون و حفره‌های آزاد موجب کاهش فعالیت فتوکاتالیست شوند به طوری که مشاهده شد در نسبت آهن به TiO_2 برابر با ۰/۵٪، درصد تخریب به ۸۱/۷٪ کاهش یافت.

۹۰/۳٪ افزایش می‌یابد. در مقادیر بیشتر مقدار آهن شاهد کاهش درصد تخریب هستیم. مطابق با تحلیل‌های ارائه‌شده، در غلظت‌های کم اصلاح‌کننده آهن، یون‌های Fe^{3+} می‌توانند با به دام‌انداختن الکترون‌های برانگیخته و انتقال آن‌ها به مولکول‌های اکسیژن به‌وسیله چرخه $\text{Fe}^{3+}/\text{Fe}^{2+}$ از ترکیب مجدد جفت‌های الکترون-حفره جلوگیری کنند، لذا افزایش غلظت آهن تا نسبت ۰/۲۵٪ علاوه بر بهبود میزان جذب نور به‌وسیله فتوکاتالیست با کاهش ترکیب مجدد جفت‌های الکترون-حفره و جداسازی بهتر

شکل ۸. اثر نسبت آهن به TiO_2 بر فعالیت فتوکاتالیست اصلاح‌شده TiO_2 .

Figure 8. Effect of iron: TiO_2 ratio on the activity of modified TiO_2 .

۴. نتیجه گیری

نانوذرات TiO_2 با فاز بلورین آناتاز به روش سل-ژل سنتز شدند. براساس آنالیزهای انجام شده دوپینگ آهن در سطح نانوذرات TiO_2 به روش تلقیح به کمک امواج فراصوت با موفقیت انجام شد. دوپینگ آهن باعث کاهش اندازه بلورین فاز آناتاز به ۱۸/۱ nm شد. سنتز TiO_2 اصلاح شده با آهن در ابعاد نانومتری موفقیت آمیز بود. اصلاح سطحی نانوذرات TiO_2 با یون های آهن باعث کاهش باند گپ نانوذرات به ۲/۹۳ eV و افزایش فعالیت نوری آن تحت تابش نور مرئی شد. نانوذرات TiO_2 دوپ شده با آهن فعالیت فتوکاتالیستی بسیار بالایی برای حذف رنگزای DB71 زیر تابش نور مرئی از خود نشان دادند. کاهش اندازه بلورین نانوذرات TiO_2 دوپ شده با آهن و به دنبال آن افزایش سطح فتوکاتالیست در افزایش فعالیت فتوکاتالیست نقش مهمی داشتند. کاهش باند گپ نانوذرات $Fe-TiO_2$ و گستردگی جذب نور به ناحیه مرئی باعث تشکیل بیشتر جفت های الکترون-حفره به عنوان اجزای اصلی واکنش های تخریب فتوکاتالیستی رنگزا شد. یون های Fe^{3+} دوپ شده به عنوان تله برای الکترون و حفره های برانگیخته عمل می کنند و با انتقال بار از راه یون های Fe^{2+} و Fe^{4+} به مولکول های اکسیژن و گروه های هیدروکسیل سطحی، رادیکال های هیدروکسیل و $O_2^{\bullet-}$ تولید می کنند. از سویی دیگر نقش یون های آهن در انتقال بار، جداسازی الکترون و حفره های تولیدی را به مقدار چشم گیری افزایش می دهد که مانع جذب مجدد الکترون و حفره می شود؛ بنابراین فعالیت فتوکاتالیستی نانوذرات $Fe-TiO_2$ افزایش می یابد. افت نامحسوس فعالیت نانوفتوکاتالیست $Fe-TiO_2$ بعد از چندین بار استفاده مجدد در تخریب رنگزا، بیانگر پایداری مناسب آن است. سینتیک تخریب فتوکاتالیستی رنگزای DB71 زیر تابش نور مرئی به وسیله نانوذرات TiO_2 بهبود یافته با آهن از واکنش شبه درجه یک پیروی کرد.

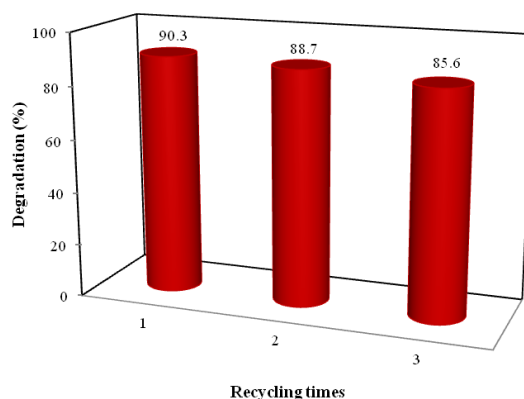
مقایسه عملکرد فتوکاتالیستی فتوکاتالیست های مختلف TiO_2 دوپ شده با آهن در تخریب آلاینده های مختلف تحت تابش نور مرئی که در مقالات گزارش شده اند با عملکرد فتوکاتالیست سنتز شده در پژوهش حاضر در جدول (۱) ارائه شده است. همان طور که ملاحظه می شود فعالیت نانوذرات TiO_2 دوپ شده با آهن در پژوهش حاضر در حذف رنگزای DB71 به طور کلی بالاتر از فعالیت سایر فتوکاتالیست های TiO_2 دوپ شده با آهن در حذف آلاینده های متیلن بلو، فنول و ۲،۴-دی کلروفنول تحت تابش نور مرئی است. در مورد فتوکاتالیست $3Fe-TiO_2$ نیز مشاهده می شود که درصد تخریب رنگزای متیلن بلو بیشتر از فعالیت نانوفتوکاتالیست سنتز شده است که علت آن را می توان به غلظت کمتر رنگزای متیلن بلو (یک سوم غلظت رنگزای DB71) نسبت داد.

پایداری فتوکاتالیست ها در تخریب آلاینده ها به عنوان یک مشخصه مهم در مسیر تولید کاتالیست های صنعتی شمرده می شود. از این رو آزمایش هایی برای بررسی پایداری نانوذرات $Fe-TiO_2$ با درصد وزنی آهن برابر با ۰/۲۵٪ در شرایط عملیاتی یکسان برای حذف رنگزای DB71 با میزان بارگذاری فتوکاتالیست به میزان ۳ g/L تحت تابش نور مرئی انجام شد. بعد از انجام هر مرحله تخریب تحت تابش نور مرئی به مدت ۱۸۰ دقیقه، فتوکاتالیست ها از محلول، جدا و بعد از شست و شو و خشک شدن در فرایند تخریب بعدی استفاده شد. شکل (۹) میزان تخریب DB71 را بعد از بازیابی و استفاده های مجدد نشان می دهد. ملاحظه می شود که فعالیت نانوذرات $Fe-TiO_2$ در تخریب فتوکاتالیستی رنگزا بعد از سه مرحله استفاده مجدد کاهش اندکی را نشان می دهد. بنابراین می توان انتظار داشت که نانوذرات TiO_2 اصلاح شده با آهن توانایی مناسبی در استفاده مجدد در فرایند تخریب آلاینده رنگی DB71 دارند و از پایداری مناسبی برخوردارند که می تواند قابلیت استفاده صنعتی را افزایش دهد.

جدول ۱. عملکرد فتوکاتالیستی فتوکاتالیست های مختلف TiO_2 دوپ شده با آهن.

Table 1. Photocatalytic performance of different Fe-doped TiO_2 photocatalysts.

Photocatalyst	Contaminant	Irradiation source	Irradiation time (min)	Photocatalytic degradation (%)	Ref.
0.25Fe- TiO_2	Methylene blue (MB), 10 mg/L	Xenon lamp (35 W)	180	77	[25]
0.57Fe- TiO_2	2,4-dichlorophenol (2,4-DCP), 50 mg/L	Tungsten halogen lamp (1000 W)	300	40	[48]
0.5-Fe- TiO_2	Phenol, 10 mg/L	Xenon lamp (300 W)	90	34	[27]
3Fe- TiO_2	Methylene blue (MB), 5 mg/L	Tungsten halogen lamp (200 W)	150	97.3	[43]
Fe- TiO_2	DB71, 15 mg/L	Xenon lamp (55 W)	180	90.3	Present work

شکل ۹. فعالیت نانوفتوکاتالیست در بازیابی و استفاده مجدد.

Figure 9. Recycling activity of Fe-TiO₂ nanophotocatalyst.

مراجع

- [1] Mo, J., Zhang, Y., Xu, Q., Lamson, J. J., & Zhao, R. (2009). Photocatalytic purification of volatile organic compounds in indoor air: A literature review. *Atmospheric environment*, 43(14): 2229-2246.
- [2] Crini, G., & Lichtfouse, E. (2019). Advantages and disadvantages of techniques used for wastewater treatment. *Environmental Chemistry Letters*, 17(1): 145-155.
- [3] Donkadokula, N. Y., Kola, A. K., Naz, I., & Saroj, D. (2020). A review on advanced physico-chemical and biological textile dye wastewater treatment techniques. *Reviews in environmental science and bio/technology*, 19(3): 543-560.
- [4] Islam, T., Repon, M. R., Islam, T., Sarwar, Z., & Rahman, M. M. (2023). Impact of textile dyes on health and ecosystem: a review of structure, causes, and potential solutions. *Environmental Science and Pollution Research*, 30(4): 9207-9242.
- [5] Di Paola, A., García-López, E., Marci, G., & Palmisano, L. (2012). A survey of photocatalytic materials for environmental remediation. *Journal of hazardous materials*, 211: 3-29.
- [6] Ren, G., Han, H., Wang, Y., Liu, S., Zhao, J., Meng, X., & Li, Z. (2021). Recent advances of photocatalytic application in water treatment: a review. *Nanomaterials*, 11(7): 1804.
- [7] Rafiq, A., Ikram, M., Ali, S., Niaz, F., Khan, M., Khan, Q., & Maqbool, M. (2021). Photocatalytic degradation of dyes using semiconductor photocatalysts to clean industrial water pollution. *Journal of Industrial and Engineering Chemistry*, 97: 111-128.
- [8] Asgari, E., & Kalantari, K. (2021). Improvement of Photocatalytic Activity of ZnO Nanoparticles by Mn Doping in BD71 Degradation. *Iranian Chemical Engineering Journal*, 20(115): 43-52.
- [9] Machrouhi, A., Khiar, H., Elhalil, A., Sadiq, M., Abdennouri, M., & Barka, N. (2023). Synthesis, characterization, and photocatalytic degradation of anionic dyes using a novel ZnO/activated carbon composite. *Watershed Ecology and the Environment*, 5: 80-87.
- [10] Pant, B., Park, M., & Park, S. -J. (2019). Recent advances in TiO₂ films prepared by sol-gel methods for photocatalytic degradation of organic pollutants and antibacterial activities. *Coatings*, 9(10): 613.
- [11] Parangi, T., & Mishra, M. K. (2019). Titania nanoparticles as modified photocatalysts: a review on design and development. *Comments on Inorganic Chemistry*, 39(2): 90-126.
- [12] Verma, N., Chundawat, T. S., Chandra, H., & Vaya, D. (2023). An efficient time reductive photocatalytic degradation of carcinogenic dyes by TiO₂-GO nanocomposite. *Materials Research Bulletin*, 158: 112043.
- [13] Zhang, X., Wang, Y., Liu, B., Sang, Y., & Liu, H. (2017). Heterostructures construction on TiO₂ nanobelts: a powerful tool for building high-performance photocatalysts. *Applied Catalysis B: Environmental*, 202: 620-641.
- [14] Chen, Y., Gao, H., Xiang, J., Dong, X., & Cao, Y. (2018). Enhanced photocatalytic activities of TiO₂-reduced graphene oxide nanocomposites controlled by TiOC interfacial chemical bond. *Materials Research Bulletin*, 99: 29-36.
- [15] Kalantari, K., Kalbasi, M., Sohrabi, M., & Royaei, S. J. (2016). Synthesis and characterization of N-doped TiO₂ nanoparticles and their application in photocatalytic oxidation of dibenzothiophene under visible light. *Ceramics International*, 42(13): 14834-14842.

- [16] Kalantari, K., Kalbasi, M., Sohrabi, M., & Royaei, S. J. (2017). Enhancing the photocatalytic oxidation of dibenzothiophene using visible light responsive Fe and N co-doped TiO₂ nanoparticles. *Ceramics international*, 43(1): 973-981.
- [17] Purabgola, A., Mayilswamy, N., & Kandasubramanian, B. (2022). Graphene-based TiO₂ composites for photocatalysis & environmental remediation: synthesis and progress. *Environmental Science and Pollution Research*, 29(22): 32305-32325.
- [18] Rajput, A., Rahman, M. A., Rahman, M. H., & Kuila, A. (2023). Visible light photocatalytic degradation of organic pollutants in industrial wastewater by engineered TiO₂ nanoparticles. *Biomass Conversion and Biorefinery*: 1-11.
- [19] Basavarajappa, P. S., Patil, S. B., Ganganagappa, N., Reddy, K. R., Raghu, A. V., & Reddy, C. V. (2020). Recent progress in metal-doped TiO₂, non-metal doped/codoped TiO₂ and TiO₂ nanostructured hybrids for enhanced photocatalysis. *International Journal of Hydrogen Energy*, 45(13): 7764-7778.
- [20] Mishra, S., Chakinala, N., Chakinala, A. G., & Suroliya, P. K. (2022). Photocatalytic degradation of methylene blue using monometallic and bimetallic Bi-Fe doped TiO₂. *Catalysis Communications*, 171: 106518.
- [21] Ali, T., Tripathi, P., Azam, A., Raza, W., Ahmed, A. S., Ahmed, A., & Muneer, M. (2017). Photocatalytic performance of Fe-doped TiO₂ nanoparticles under visible-light irradiation. *Materials Research Express*, 4(1): 015022.
- [22] Sayyar, Z., Babaluo, A. A., & Shahrouzi, J. R. (2015). Kinetic study of formic acid degradation by Fe³⁺ doped TiO₂ self-cleaning nanostructure surfaces prepared by cold spray. *Applied Surface Science*, 335: 1-10.
- [23] Neren Ökte, A., & Akalın, Ş. (2010). Iron (Fe³⁺) loaded TiO₂ nanocatalysts: characterization and photoreactivity. *Reaction Kinetics, Mechanisms and Catalysis*, 100(1): 55-70.
- [24] Banisharif, A., Khodadadi, A. A., Mortazavi, Y., Firooz, A. A., Beheshtian, J., Agah, S., & Menbari, S. (2015). Highly active Fe₂O₃-doped TiO₂ photocatalyst for degradation of trichloroethylene in air under UV and visible light irradiation: Experimental and computational studies. *Applied Catalysis B: Environmental*, 165: 209-221.
- [25] Chen, C. -C., Hu, S. -H., & Fu, Y. -P. (2015). Effects of surface hydroxyl group density on the photocatalytic activity of Fe³⁺-doped TiO₂. *Journal of Alloys and Compounds*, 632: 326-334.
- [26] Han, G., Kim, J. Y., Kim, K. -J., Lee, H., & Kim, Y. -M. (2020). Controlling surface oxygen vacancies in Fe-doped TiO₂ anatase nanoparticles for superior photocatalytic activities. *Applied Surface Science*, 507: 144916.
- [27] Moradi, V., Ahmed, F., Jun, M. B., Blackburn, A., & Herring, R. A. (2019). Acid-treated Fe-doped TiO₂ as a high performance photocatalyst used for degradation of phenol under visible light irradiation. *Journal of Environmental Sciences*, 83: 183-194.
- [28] Yalçın, Y., Kılıç, M., & Çınar, Z. (2010). Fe³⁺-doped TiO₂: A combined experimental and computational approach to the evaluation of visible light activity. *Applied Catalysis B: Environmental*, 99(3-4): 469-477.
- [29] Meroni, D., & Bianchi, C. L. (2022). Ultrasound waves at the service of photocatalysis: from sonochemical synthesis to ultrasound-assisted and piezo-enhanced photocatalysis. *Current Opinion in Green and Sustainable Chemistry*: 100639.
- [30] Qayyum, A., Giannakoudakis, D. A., Łomot, D., Colmenares-Quintero, R. F., LaGrow, A. P., Nikiforow, K., Lisovytskiy, D., & Colmenares, J. C. (2023). Tuning the physicochemical features of titanium oxide nanomaterials by altering the ultrasound parameters during the synthesis: Elevating photocatalytic selective partial oxidation of aromatic alcohols. *Ultrasonics Sonochemistry*: 106306.
- [31] Saien, J., & Soleymani, A. (2007). Degradation and mineralization of Direct Blue 71 in a circulating upflow reactor by UV/TiO₂ process and employing a new method in kinetic study. *Journal of Hazardous Materials*, 144(1-2): 506-512.
- [32] Kalaivani, T., & Anilkumar, P. (2018). Role of temperature on the phase modification of TiO₂ nanoparticles synthesized by the precipitation method. *Silicon*, 10(4): 1679-1686.
- [33] Tian, G., Fu, H., Jing, L., & Tian, C. (2009). Synthesis and photocatalytic activity of stable nanocrystalline TiO₂ with high crystallinity and large surface area. *Journal of Hazardous Materials*, 161(2-3): 1122-1130.
- [34] Yu, J., Xiang, Q., & Zhou, M. (2009). Preparation, characterization and visible-light-driven photocatalytic activity of Fe-doped titania nanorods and first-principles study for electronic structures. *Applied Catalysis B: Environmental*, 90(3-4): 595-602.
- [35] Kerrami, A., Mahtout, L., Bensouici, F., Bououdina, M., Rabhi, S., Sakher, E., & Belkacemi, H. (2019). Synergistic effect of Rutile-Anatase Fe-doped TiO₂ as efficient nanocatalyst for the degradation of Azucryl Red. *Materials Research Express*, 6(8): 0850-0855.
- [36] Wang, J., Li, X., Ren, Y., Xia, Z., Wang, H., Jiang, W., Liu, C., Zhang, S., Li, Z., & Wu, S. (2021). The effects of additive on properties of Fe doped TiO₂

- nanoparticles by modified sol-gel method. *Journal of Alloys and Compounds*, 858: 157726.
- [37] Riazian, M., & Bahari, A. (2012). Synthesis and nanostructural investigation of TiO₂ nanorods doped by SiO₂. *Pramana*, 78: 319-331.
- [38] Zou, K., Dong, G., Liu, J., Xu, B., & Wang, D. (2019). Effects of calcination temperature and Li⁺ ions doping on structure and upconversion luminescence properties of TiO₂: Ho³⁺-Yb³⁺ nanocrystals. *Journal of materials science & technology*, 35(4): 483-490.
- [39] Chi, M., Sun, X., Lozano-Blanco, G., & Tatarchuk, B. J. (2021). XPS and FTIR investigations of the transient photocatalytic decomposition of surface carbon contaminants from anatase TiO₂ in UHV starved water/oxygen environments. *Applied Surface Science*, 570: 151147.
- [40] Lu, J., Dai, Y., Guo, M., Yu, L., Lai, K., & Huang, B. (2012). Chemical and optical properties of carbon-doped TiO₂: A density-functional study. *Applied Physics Letters*, 100(10): 102114.
- [41] Makula, P., Pacia, M., & Macyk, W. (2018). How to correctly determine the band gap energy of modified semiconductor photocatalysts based on UV-Vis spectra. *ACS Publications*, 6814-6817.
- [42] Valero-Romero, M., Santaclara, J., Oar-Arteta, L., Van Koppen, L., Osadchii, D., Gascon, J., & Kapteijn, F. (2019). Photocatalytic properties of TiO₂ and Fe-doped TiO₂ prepared by metal organic framework-mediated synthesis. *Chemical Engineering Journal*, 360: 75-88.
- [43] Komaraiah, D., Radha, E., Kalarikkal, N., Sivakumar, J., Reddy, M. R., & Sayanna, R. (2019). Structural, optical and photoluminescence studies of sol-gel synthesized pure and iron doped TiO₂ photocatalysts. *Ceramics International*, 45(18): 25060-25068.
- [44] Li, J. -J., Cai, S. -C., Xu, Z., Chen, X., Chen, J., Jia, H. -P., & Chen, J. (2017). Solvothermal syntheses of Bi and Zn co-doped TiO₂ with enhanced electron-hole separation and efficient photodegradation of gaseous toluene under visible-light. *Journal of hazardous materials*, 325: 261-270.
- [45] Su, Y., Xiao, Y., Li, Y., Du, Y., & Zhang, Y. (2011). Preparation, photocatalytic performance and electronic structures of visible-light-driven Fe-N-codoped TiO₂ nanoparticles. *Materials Chemistry and Physics*, 126(3): 761-768.
- [46] Komaraiah, D., Radha, E., Sivakumar, J., Reddy, M. R., & Sayanna, R. (2019). Structural, optical properties and photocatalytic activity of Fe³⁺ doped TiO₂ thin films deposited by sol-gel spin coating. *Surfaces and Interfaces*, 17: 100368.
- [47] Shen, J. -H., Chuang, H. -Y., Jiang, Z. -W., Liu, X. -Z., & Horng, J. -J. (2020). Novel quantification of formation trend and reaction efficiency of hydroxyl radicals for investigating photocatalytic mechanism of Fe-doped TiO₂ during UV and visible light-induced degradation of acid orange 7. *Chemosphere*, 251: 126380.
- [48] Wu, Y., Zhang, J., Xiao, L., & Chen, F. (2009). Preparation and characterization of TiO₂ photocatalysts by Fe³⁺ doping together with Au deposition for the degradation of organic pollutants. *Applied Catalysis B: Environmental*, 88(3-4): 525-532.